

Az *első csoportba* tartoznak a következők: a mikrokörnyezet hatása az oktató-nevelőmunka folyamatára, és a nevelési-oktatási folyamat hatása a társadalmi folyamatra. Ide tartozik a jelenlegi társadalmi követelmények hatása a nevelésre és az oktatásra; az ország gazdasági és kulturális életfeltételeinek hatása a nevelésre és az oktatásra; a nemzeti köztársaságok sajátosságainak, a város és a falu sajátosságainak a nevelési és oktatási folyamattal kapcsolatos kérdései. Vizsgálják ezen kívül az ifjúság életre való felkészítésének egész jelenlegi rendszerét, annak hatását a tudományos, technikai és kulturális fejlődésre és a társadalmi változásokra. Ezen kérdések vizsgálatával – a társadalmi változások és az új életkörülményeket figyelembe véve – konkretizálni lehet a nevelés és az oktatás feladatait, és meg lehet találni a szocialista társadalom által nyújtott lehetőségek optimális felhasználási módjait a feladatok megoldásában.

A nevelésszociológia által vizsgált problémák *másik csoportja*: a személyiségfejlesztés pedagógiai irányítása formáinak és módszereinek kutatása a mikrokörnyezeten belül. Ezek a kérdések a következők: a család anyagi létfenntartási feltételeinek és a környező felnőtt társadalom közvéleményének (rokonok, szomszédok, barátok, ismerősök) hatása a gyermek személyiségének fejlődésére; a szülők kulturális és műveltségi színvonalának, társadalmi beállítottságának, a gyermek által ténylegesen elérhető tömegkommunikációnak és tájékoztatási eszközöknek, valamint a lakóhelyi ismeretségi körnek (kulturális színvonaluk, társadalmi értékük stb.) hatása a gyermekre; a mikrokörnyezet kulturális lehetőségei és szerepe (színház, mozi, múzeum, klub, könyvtár stb.); a termelői mikrokörnyezet, a környék felnőtt munkakollektíváinak és az iskolán kívüli baráti körnek a hatása. E kérdések vizsgálata lehetővé teszi, hogy a társadalmi fejlődési folyamat korrekciójával és a hiányzó nevelési láncszemek kiegészítésével hatékonyabbá tegyék a kommunista jellemvonások kialakítását. A tanulók konkrét mikrokörnyezeti körülményeinek vizsgálata elősegíti a szülőkkel való differenciált kapcsolatteremtést is.

A komplex nevelésszociológiai kutatások segítenek megoldani a pedagógia alapkérdéseit, az oktatás és a nevelés célja, eszközei és az eredmények vonatkozásában. Már napjainkban, a közeljövőben pedig még inkább elképzelhetetlen és lehetetlen az, hogy az ifjúság nevelésének és oktatásának társadalmi következményeit komplex nevelésszociológiai kutatások nélkül vizsgálják. Ezen kutatási eredmények adják a pedagógusoknak a szükséges tényanyagot, amely a társadalmi követelményeket konkrét nevelési-oktatási folyamatokká transzformálja, a gyermek életkori sajátosságainak figyelembevételével.

Mester Ildikó

ÖTVENÉVES A NEMZETKÖZI NEVELÉSÜGYI IRODA (BIE)

1929. július 29-én Lengyelország, Ecuador, Genf Kanton és a Jean-Jacques Rousseau Intézet képviselői aláírták Genfben azt az okmányt, amely létrehozta a nevelés terén az *első kormányközi intézetet*. Az alapokmány értelmében tagja lehet minden kormány, közintézmény és nemzetközi szervezet. De hogyan került e sorba a Rousseau Intézet? Ennek magyarázata egyben rávilágít a Nemzetközi Nevelésügyi Iroda létrejöttének előzményeire is.

Edouard Claparède, az 1912-ben alapított Institut Jean-Jacques Rousseau igazgatója 1925-ben egy újabb intézményt létesített Genfben, amelynek feladata nemzetközi pedagógiai információ- és dokumentációgyűjtés volt, a különböző országokban dolgozó oktatók és nevelők munkájának támogatása céljából. Ez a *Nemzetközi Nevelésügyi Iroda* – közismert neve a francia elnevezés (*Bureau International d'Education*) rövidítése: *BIE* – emelkedett 1929-ben történt átszervezése után kormányközi intézménnyé a Népszövetség védnöksége alatt. Így került sor a fenti okmány aláírására.

Az Iroda alapfeladatai a régiók maradtak: *információgyűjtés* az oktatással-neveléssel kapcsolatban; statisztikai és kísérleti *kutatások végzése*, s ezek eredményeinek *széles körű megismertetése*. A tagállamok száma évről évre gyarapodott, s a velük tartott kapcsolat elsődleges formája az oktatási minisztériumokkal való együttműködés volt, s ennek közvetlen realizálása a *Nemzetközi Közoktatási Konferenciákon* történt. Ötvenéves tevékenysége során az Iroda hű maradt hármass feladatához, s a társadalmi-gazdasági változásokat, valamint a nevelésügy fejlődését figyelembe véve ma is e célkitűzések jelentik tevékenysége alapját.

Tíz év aktív munkája után a második világháború bizonyos változásokat hozott az Iroda tevékenységében. Miután a kormányokkal fenntartott kapcsolat egyre több nehézségbe ütközött, a kialakult munka más irányt vett: a tevékenység középpontjába a hadifoglyok támogatása került.

1946-ban megalakult az ENSz Nevelési, Tudományos és Kulturális Szervezete, az *Unesco*, melynek tevékenysége a nevelés terén több ponton találkozott az Iroda célkitűzéseivel. Szinte magától értetődő, hogy a két intézmény hamarosan lépéseket tett az együttműködésre. 1947-ben megegyezés született a közös tevékenységre. Ennek értelmében a továbbiakban az Unesco és a BIE közös rendezésében kerül sor a Nemzetközi Közoktatási Konferenciákra, s az átfogó jellegű nemzetközi kiadványok publikálására.

Az eredményes együttműködés nyomán 1968-ban a BIE újabb jelentős állomáshoz érkezett: az *Unesco szerves része lett*, s azóta annak összehasonlító pedagógiával foglalkozó intézeteként működik. Irányító testületét, a huszonegy tagállam képviselőjéből álló Tanácsot az Unesco közgyűlése választja. A Tanács feladata az Iroda programjának és költségvetésének kialakítása.

Az Iroda hűen követi az alapításkor kitűzött célokat, s ennek megfelelően tevékenységét három területre összpontosítja: nemzetközi szintű információ- és dokumentációgyűjtés, együttműködve az Unesco Titkárságával, a négy regionális nevelésügyi központtal (Bangkok, Beirut, Dakar, Santiago) és a tagállamok illetékes intézményeivel; a nevelésügy fő kérdéseinek összehasonlító tanulmányozása; végül a Nemzetközi Közoktatási Konferencia „jogutódjának”, a Nemzetközi Nevelésügyi Konferenciának megrendezése.

I. Dokumentációs-információs tevékenység

Elsősorban könyvek, folyóiratok, mikrofilmek alkotják a *Dokumentációs Központ* gyűjteményét. Mivel az Iroda az összehasonlító pedagógia központja, ezért gyűjteménye főleg oktatáspolitikai kérdéseket, nevelési reformokat és újításokat tárgyaló anyagokból áll. Elsősorban olyan intézményekkel keresi a kapcsolatot, melyek központilag, nemzeti szinten foglalkoznak ezekkel a problémákkal (oktatási minisztériumok, a nevelésügy

fejlesztéséért nemzeti szinten felelős intézmények, kutatóközpontok, az oktatás területén működő nemzetközi nemkormányzati szervezetek stb.)

A genfi Wilson Palotában működő intézet sokrétű szolgáltatásokkal kívánja a tagállamok oktatási rendszereit hatékonyan segíteni: általános pedagógiai kérdésekkel foglalkozó tanulmányokat készít, s azokat széles körben terjeszti, a tagállamok hivatalos szerveinek kérésére speciális témákat feldolgozó bibliográfiákat állít össze; szakmai tanácsot nyújt nevelésügyi dokumentációs kérdésekben stb.

A kiadványcsere és a bibliográfiai szolgáltatás mellett az „*Abstracting Service*” biztosítja a széles körű információcserét. A résztvevő intézmények ezen keresztül ismertethetik országuk kiemelkedő nevelésügyi terveit, általános pedagógiai kérdésekkel és oktatáspolitikai problémákkal foglalkozó kiadványaikat, folyóiratcikkeiket.

A nemzetközi méretű információcsere fejlesztését szolgálja az 1974-ben megindult *Nemzetközi Nevelésügyi Tájékoztató Szolgálat* is. Ennek alapvető célja a tagállamok nevelésügyi újításainak feltérképezése, összegyűjtése, feldolgozása és terjesztése. Az eredményes információcsere fejlesztése céljából szükségessé vált egy számítógépes rendszer bevezetése, amelyhez azonban nélkülözhetetlen az új típusú, nemzetközileg egységes terminológia kidolgozása. E törekvés eredménye az eddig angolul és franciául megjelent *Nevelésügyi Thesaurus*.

Az összegyűjtött anyagok elemzése és ismertetése az Unesco munkanyelvein megjelenő folyóiratokban és kiadványsorozatokban lát napvilágot: „Nevelésügyi dokumentáció és információ” – negyedévenként megjelenő tematikus annotált bibliográfia; a korábban már említett „*Abstracting Service*”, s a nevelésügyi kutatásokat és újításokat bemutató sorozat.

II. Összehasonlító pedagógiai tevékenység

Az e téren folyó munka elválaszthatatlan a Nemzetközi Nevelésügyi Konferenciák előkészítésétől, lebonyolításától és határozatainak végrehajtásától.

A tagállamok minden alkalommal jelentést készítenek országuk oktatásügyének fejlődéséről. Az Unesco illetékes részlegeivel együttműködésben ezek összefoglaló szempontjait az Iroda dolgozza ki, figyelembe véve a jelenleg már 146 különböző társadalmi berendezkedésű, különböző fejlettségi fokon álló és igen eltérő szervezeti keretekkel rendelkező tagállam jellegzetes problémáit, hangsúlyozva ugyanakkor a mindenhol közös, azonosan fellelhető vonásokat. A beérkező nemzeti jelentések alapján az Iroda elkészíti a *világ oktatásügyének legfontosabb tendenciáit bemutató szintetizáló összefoglalót*, amely a konferencia egyik alapidokumentumaként szerepel.

Kiemelkedő fontosságú a Konferenciák által elfogadott *ajánlások* előkészítése, hiszen itt a téma kiválasztása is igen alapos, körültekintő vizsgálatot igényel. Végigtekintve az eddig hozott ajánlások listáján láthatjuk, hogy bizonyos kérdések többször is napirendre kerültek. Példaként említhető az általános és középiskolai tanárok képzésének, valamint a tanárok szerepének kérdése. E témák többszöri vizsgálata vezetett a tanárok helyzetével foglalkozó, általános elvi álláspontot leszögezõ, nemzetközi jelentőségű ajánlás kidolgozásához; majd később az ajánlás végrehajtásának menetéről és problémáiról szóló vizsgálat-hoz.

Mindezek mellett a BIE állandóan figyelemmel kíséri az oktatás terén sorra kerülő jelentősebb nemzetközi konferenciák munkáját, esetenként közreműködik azok előkészítésében és eredményeiket felhasználja saját tevékenységében.

A BIE újabb kiemelt feladata a különböző országok iskolarendszereire vonatkozó összehasonlító vizsgálatok szervezése, lebonyolítása és elemzése.

Az összehasonlító pedagógiai kutatások eredményei rendszeresen megjelennek az „*Összehasonlító pedagógiai tanulmányok és összefoglalók*” című kiadványsorozatban.

III. Nemzetközi Nevelésügyi Konferencia

A BIE feladatkörének harmadik fontos területe a Konferenciák előkészítése, lebonyolítása és a határozatok végrehajtásának figyelemmel kísérése.

Első ízben 1934-ben került sor az Iroda rendezésében a Nemzetközi Közoktatási Konferenciára, amely a tagállamokkal való együttműködés egyik kiemelkedő eseménye volt. A második világháború öt esztendejét leszámítva, az Unesco szervezetébe való beolvadásig – egy alkalom kivételével (1964) – a Konferencia évenként ülésezett, majd az Unesco közgyűlésének határozata értelmében 1971 óta két évenként rendezik, Nemzetközi Nevelésügyi Konferencia elnevezéssel. A címmódosulás jelentős tartalmi bővülést is jelentett. Korábban ugyanis a Konferencia az általános oktatáspolitikai kérdések mellett elsősorban az elemi és a középfokú oktatást érintő problémákat vizsgálta. Ugyanakkor az Unescóval való együttműködés a Konferenciák témájának megválasztásában is éreztette hatását.

A Konferencia minden alkalommal megtárgyalja a világ oktatásügyének aktuális problémáit, és megvizsgálja a legfontosabb és legáltalánosabb tendenciákat. Emellett részletesen foglalkozik egy – minden alkalommal más – speciális kérdéssel. Mindkét témáról határozati javaslatot készít a tagállamok oktatási miniszterei számára.

A Nemzetközi Közoktatási Konferenciák ajánlásai

- 1934: Kötelező oktatás és tanköteles kor kiterjesztése
Középiskolai felvétel
A közoktatás gazdaságtana
- 1935: Az elemi iskolai tanárok szakmai képzése
A középiskolai tanárok szakmai képzése
A közoktatási tanácsok létrehozása
- 1936: Speciális iskolák létrehozása fizikailag vagy szellemileg visszamaradt gyermekek számára
A falusi oktatás megszervezése
Az iskolaépületekkel foglalkozó törvényhozás
- 1937: Felügyeleti rendszer
A modern nyelvek tanítása
Pszichológiaoktatás az elemi és középiskolai tanárok képzésében
- 1938: Az elemi iskolai tanárok fizetése
A klasszikus nyelvek tanítása
Az iskolai tankönyvek készítése, hasznosítása és választéka
- 1939: A középiskolai tanárok fizetése
Az iskola előtti nevelés szervezete
Középiskolai földrajztanítás

- 1946: Egyenlő esélyek a középfokú oktatásban
Egészségügyi nevelés az elemi és középfokú oktatásban
- 1947: Iskolaszerek és egyéb szolgáltatások ingyenes biztosítása
Középfokú iskolai testnevelés
- 1948: Írástanítás
A nemzetközi megértés fejlesztése a fiatalokban és a nemzetközi szervezetekre vonatkozó ismeretek tanítása
Pszichológiai szolgáltatások
- 1949: A földrajz tanítás mint a nemzetközi megértés fejlesztésének eszköze
Természettudományos tárgyak bevezetése az elemi iskolába
Olvasástanítás
- 1950: A tanárok nemzetközi kapcsolatai
Kézimunka-tanítás középfokú iskolában
Bevezetés az elemi iskolai matematikaoktatásba
- 1951: A kötelező oktatás kiterjesztése
Iskolai étkezés és ruházat
- 1952: A nők hozzájárulása az oktatáshoz
Középfokú iskolai természettudományos oktatás
- 1953: Elemi iskolai tanárképzés
Az elemi iskolai tanár helyzete
- 1954: Középfokú iskolai tanárképzés
A középfokú iskolai tanár helyzete
- 1955: Az oktatás finanszírozása
Művészetoktatás az elemi és a középfokú iskolában
- 1956: A felügyeleti rendszer
Középfokú iskolai matematikaoktatás
- 1957: Az iskolaépület
Az elemi iskolai tanárképzéssel foglalkozó személyzet képzése
- 1958: Az elemi iskolai tanterv
A falusi oktatás lehetőségei
- 1959: Az elemi iskolai tankönyvek készítése, használata és válogatása
A technikai személyzet alkalmazásai lehetőségeinek növelése
- 1960: Az átfogó középfokú iskolai tanterv
A szellemileg visszamaradt gyermekek oktatásának szervezete
- 1961: Az egytanáros elemi iskolák
Az iskola előtti nevelés
- 1962: Neveléstervezés
A már tanító pedagógusok továbbképzése
- 1963: A szakmai-oktatási irányítás szervezete
Az elemi iskolai tanárok hiányának megszüntetése
- 1965: Alfabetizáció és felnőttoktatás
A modern idegen nyelvek tanítása a középfokú iskolában
- 1966: Pedagógiai kutatások
Tanárok külföldön
- 1967: A középfokú iskolai tanárok hiánya
Egészségügyi nevelés az elemi iskolában
- 1968: A nemzetközi megértésre nevelés mint a tantervek és az iskolai élet szerves része
A környezet tanulmányozása az iskolában

A Nemzetközi Nevelésügyi Konferencia ajánlásai

- 1970: A lemorzsolódások csökkentése és a hatékonyság növelése
1971: A tanulók társadalmi háttere és iskolai teljesítményük közötti összefüggése
1973: A középfokú oktatás és az elhelyezkedés közötti kapcsolat
1975: A tanárok megváltozott szerepe és ennek hatása a tanárképzésére
1977: A pedagógiai információ nemzeti, regionális és nemzetközi vonatkozásai

A Nemzetközi Nevelésügyi Iroda igazgatói tisztségét a következők töltötték be: 1925-től 1929-ig Pierre Bovet (*Adolphe Ferrière* és *Elisabeth Rotten* társaságában); 1929-től 1969-ig Jean Piaget (*Pedro Rosellóval*); 1970-től 1977-ig Leo Fernig, 1977 óta B. Chändler.

Kovácsné Szabó Márta

PEDAGÓGUSKÉPZÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁGBAN

1978-tól kezdve a „*Hochschulrahmengesetz*” alapján szervezik át a Német Szövetségi Köztársaságban a pedagógusképzést is. Bár ez csak „keret”-törvény, amelynek az egyes tagköztársaságok parlamentjei adnak részletes és konkrét tartalmat, az az irányelv világosan érvényesül benne, hogy a pedagógusképzést egységesíteni kell. A különböző iskola-tagozatokban oktató pedagógusokat ugyanis egyrészt pedagógiai főiskolákon, másrészt az egyetemeken képezték átfedő képzéssel:

Prima Stufe: I–IV. osztály	} pedagógiai főiskolák
Secundar Stufe I.: V–X. osztály	
Secundar Stufe II.: XI–XIII. osztály	

(A „prima Stufe”-t alsó tagozatnak, a „Secundar Stufe I.”-t felső tagozatnak említjük a továbbiakban.)

A főiskolákon jobb szakmethodikai megalapozás volt, az egyetemeken pedig magasabb szintű szakképzés folyt. Így az egyetemeken eddig jobbára csak a szaktudományi képzésre helyezték a hangsúlyt, és igen alacsony szintű, illetőleg nagyon kis terjedelmű volt a didaktikai, módszertani és pszichológiai oktatás. Ezen kívántak az új kerettörvény nyomán változtatni.

Az alsó és felső tagozaton való tanítás jogának feltételei a Német Szövetségi Köztársaságban a következők:

1. Az előírt tanulmányok elvégzése (minimum három év, helyenként négy év)
2. az első (elméleti) államvizsga letétele;
3. tanító-gyakornokként való alkalmazásban eltöltött másfél-kétéves munkaviszony (tagállamonként változik),
4. a második (gyakorlati) államvizsga letétele.

Az előírt tanulmányok

A jelöltnek legalább hat szemeszteren keresztül kell egy pedagógiai főiskolán vagy egyetemen tanulnia a következőket:

- a) az ún. „*alaptárgyakat*” vagyis pedagógiát, pszichológiát, filozófiát, szociológiát és a „politikai tudományokat”,
- b) a „*választott szaktárgyakat*”,
- c) részt kell venniük az általuk választott tagozatnak megfelelő speciális foglalkozásokon.

A jelölt bármelyik tagozaton is fog tanítani, akár alsó, akár felsőtagozaton, tanulmányait (és későbbi munkájukat) azonos értékűnek és egyenrangúnak kell tekinteni.